
FAITH and SCIENCE

Ukrainian Religious Magazine
101 Cambridge Road, Brookhaven, Pa., 19015
U. S. A.

---

115   AUGUST — OCTOBER   1981

Передплата:	Річна	8.00 дол.
	Піврічна	4.00 дол.

Передплату посилати на адресу:

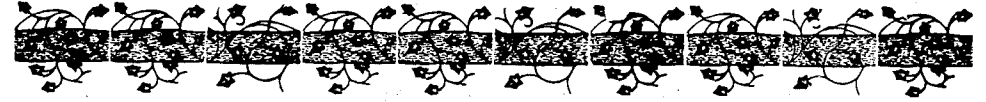
"Faith and Science"
P.O. Box 1563
Des Plaines, Ill., 60018, U.S.A.

З М І С Т

1. Клич душі	1
2. Незамінні функції релігії	2
3. Щаслива родина	4
4. Вічні речі	6
5. Царство Духа	9
6. Вступ до Віблїї	10
7. Чи може людина знати, що існує Бог?	15
8. Вїзд до Єрусалиму	17
9. В отчих краях	18
10. Заснування і будова Церкви	19
11. Пелюстки та коріння	20
12. Дар уздоровлення	21
13. Лестоші	22
14. Слідами Христа	23
15. Потенціал особистости	26
16. Мед і серце	28
17. Мікроклімат пірамід	29
18. Звідусіль	31
19. Заплатить	32
20. У вільну хвилину	33

КЛИЧ ДУШІ

Господи, навчи нас шукати Тебе, і відкрийся нам, коли ми шукаємо Тебе, бо ми не можемо шукати Тебе, аж доки не навчиш нас, ані знайти Тебе, аж коли Ти відкриєшся нам.

Допоможи нам шукати Тебе щиро, допоможи відчувати спрагу до Тебе у шуканні.

Допоможи нам знайти Тебе у любові, і, шукаючи, любити Тебе.

Господи, ми знаємо і ми дякуємо Тобі, що Ти створив нас за образом Своїм і за подобою Своєю, аби ми були прихильні до Тебе, могли розуміти Тебе та любити Тебе.

Але образ Твій у нас так затерся через наші пороки і затьмарився через дим хибних учинків, що не можемо вернути втрачене, аж доки Ти не відродиш його та не учиниш його новим.

Ми не намагаємося, Господи, проникати до Твоїх високих планів, бо не маємо стільки мудрости, щоб зрозуміти їх. Але ми щиро прагнемо зрозуміти хоч частинно Твою правду, в яку наші серця вірять та яку люблять.

Ми не шукаємо зрозуміти, щоб вірити, але ми віримо, що можемо зрозуміти. Бо так ми віримо: доки ми не повіримо, доти ми не зрозуміємо.

НЕЗАМІННІ ФУНКЦІЇ РЕЛІГІЇ

Діяльність кожної людини тільки в дуже невеликій частині визначається наукою і знанням; у значно більшій мірі вона спрямовується емоціями, прикладами й учинками інших людей, часто зовсім незавбачливими та ірраціональними.

Є випадки, коли наші дії визначаються розумом, наприклад, розклад руху поїздів. Але припустімо такий випадок, коли в батька й матері син допустить кримінального злочину: як себе почувують, як повинні поступити ці батьки? Тут наука допомогти безсила. Це виходить за межі всякого знання та будь-якої науки. Усі ці емоціонально-душевні сторони необхідні, вони присутні в кожній людині.

Отже, більша частина людського складу оснований не на знанні, й оскільки ситуацій, подібних до згаданої вище, в житті безліч, то людині приходиться в цій безлічі відшукати найбільш відповідні способи поведінки.

Тут необхідний певний компас, і він є у кожній людині, компас, не оснований на знанні. Релігія якраз і є тим, завдяки чому людина може впевнено керуватись у своєму житті. А так як наука не спроможна замінити релігію, то й суперечити вони одна одній

не можуть, логічно складаючи дві частини одного цілого.

Релігія невід'ємна від здорового розвитку суспільства. Вона виконує незамінні функції, першою з яких є релігійне виховання. Воно основане не на науці, а на вірі в Бога. Разом з вірою в Бога до людини органічно вкладаються основні закони життя — що можна і чого не можна чинити.

Без віри в Бога людині дуже важко існувати, бо віра завжди складає приблизно вісімдесят відсотків людського змісту.

Уявімо собі людей, які спочатку з ентузіазмом вірили в науку, в знання, в соціальні реформи, і раптом, після власного досвіду, вони переконуються, що ні наука, ні знання, ні самі реформи нічого не дають для духовних запитів. Людське ество не знаходить у них жодного задоволення, і шукає таке задоволення в чомусь іншому, а саме — в релігії.

Люди, що спробували жити без віри в Бога і будувати життя на інших засадах, неодмінно приходять до переконання, що таке життя беззмістовне та надто нещасливе. Природно, тоді час їхнього безвір'я змінюється жадібними пошуками віри.

А. Ф.

“Прийде так, як ішов Він на небо!” Д. Ап. 1:11.

ЩАСЛИВА РОДИНА

“Промовив тоді Ісус учням Своїм: “Коли хоче хто йти вслід за Мною, хай зречеться самого себе, і хай візьме свого хреста, та й іде вслід за Мною”. — Матв. 16:24.

У місяці травні святкуємо День Матері, а в червні — День Батька. Якщо додати День Дітей і День Бабусі та Дідуся, то можна б об'єднати їх в один — „День Родини”. Яка ж ціль святкування? Часто в програмах свята висувуються позитивні й негативні прикмети членів родини з метою наслідування додатніх особливостей характеру та добрих прикладів, звичайно, з Біблії, Слова Божого.

Обсервуючи знані нам родини й себе, як членів родин, зовсім не помічаємо або дуже мало знаходимо сьогодні щасливих родин. Між людьми невіруючими їх напевно нема, якщо брати під увагу „блаженство-щастя” у світлі Слова Божого.

З огляду на незавидний стан родин навіть між віруючими християнами, розгляньмо, з Божою поміччю, хоча деякі принципи, засади, а найголовніше те, що Слово Боже нам радить і до чого воно нас спонукує, щоб ми творили й утримували щасливі родини.

Фундамент чи основу для цього знаходимо в нашому тексті: необхідно стати віруючими християнами — дітьми Божими, наслідувати Христа і бути послухними Йому та Його Слово. Без

цього щастя особистого й родинного бути не може.

Отже, по-перше, *будьмо бадьорими, радісними*. „Серце радісне добре лікує, а пригноблений дух сушить кості” (Припов. 17:22). Є багато нудних, невеселих родин. Сумні, пригноблюючі родини не є здоровими не тільки духовно, але й психічно, розумово, тілесно. Наші родини повинні бути живими бадьорістю й радістю, як ап. Павло нас до того закликає: „Радійте в Господі завжди і знову кажу: радійте!” (Филип. 4:4). Визначний американський президент Авраам Лінкольн, крім Біблії, мав завжди під рукою гумористичний твір. Почуваючи себе виснаженим або будучи в недоброму настрої, він прочитував кілька сторінок і, таким чином, заховував потрібну рівновагу. Добрий гумор, дотепний чистий жарт, або приповідка не раз повертають погоду духа й побуджують нас до радості. Не звертаймо уваги на бурмотливих людей, які вважають, що святість повинна мати понурий і похмурий вигляд. Святість — це також повнота радості, а радість — це плід Св. Духа (Гал. 5:22-23).

По-друге, *будьмо чемними, ввічливими*. „Перед лицем сивизни встань і вшануй лице старого, і будеш боятися Бога свого. Я —

Господь!” (Лев. 19:32). Ап. Петро пригадує: „Нарешті ж, будьте всі однодумні, спочутливі, братолюбні, милосердні, покірливі” (1 Пет. 3:8). Деякі члени родини є шанобливими, тобто виявляють пошану, є чемними в праці й у Церкві. Вони є ввічливими до друзів і незнайомих, але вони виявляють мало, або й зовсім не виявляють пошани до своїх подруг життя (чоловіка, жінки) й членів родини, тобто тих, які їм найближчі. Чемність у дрібницях є важливою, наприклад: відкрити двері для жінки, не критикувати чоловіка публічно, перед іншими. Сказати „прошу” й „дякую” навіть дітям і т. п. „Любіть один одного братньою любов'ю; випереджайте один одного пошаною” (Рим. 12:10). Ввічлива людина, коли її не навмисне пхнуть, не тільки не розгнівається, але ще й сама перепросить. Коли хто у вагоні або в автобусі уступить місце гарній жінці — це ввічливість. Але хто уступить місце негарній, старшій, бідно одягненій жінці або старшому, хворому чоловікові — це правдива ввічливість. Божі діти повинні бути взірцем ввічливости.

По-третє, *кооперуймо, співпрацюймо*. „А ми, як співробітники, благаємо, щоб ви Божої благодаті не брали надармо” (2 Кор. 6:1). „Ходімо разом, співпрацюймо разом” — це гасло співробітників для взаємного добра всіх. Але погляд: „Ти роби, що ти хочеш, а я робитиму, що я хочу”, — тільки поширює прірву. Будьмо лояльними, вірними. Ніколи не критикуймо, ані не дозволяй-

мо на критику наших родин. Дотримуймо родинні таємниці. Інтимні речі стережімо, як скарб. Ап. Петро закликає: „Не платіть злом за зло, або лайкою за лайку, навпаки — благословляйте, знаючи, що на це вас покликано, щоб ви впадкували благословення. Бо хто хоче любити життя та бачити добрі дні, нехай здержить свого язика від лихого та уста свої від говорення підступу” (1 Пет. 3:9-10).

По-четверте, *будьмо послідовними, стійкими*. „То доповніть радість мою: щоб думали ви одне й те, щоб мали ту саму любов, одну згоду й один розум” (Филип. 2:2). Стійкість, твердість, послідовність і дисципліна, яка включає відповідну кару, є необхідними, якщо стосується дітей. Певні границі мусять бути устійненими й дотримуваними батьком і матір'ю. Якщо діти повинні слухатися Бога пізніше в житті, вони мусять навчитися слухатися батьків, поки молоді. Діти потребують забезпечення, яке дає тільки віра, стійкість і розумна дисципліна батьків. Слово Боже є дуже ясне під цим оглядом: „Діти, — слухайтеся своїх батьків у Господі, бо це справедливо. Шануй свого батька та матір — це перша заповідь з обітницею, „щоб добре велося тобі, і щоб ти був довголітній!” А батьки, — не дратуйте дітей своїх, а виховуйте їх в напаминанні (тобто дисципліні) й остереженні Божому” (Ефес. 6:1-4).

Накінець, *будьмо християнами на ділі, в житті й поведінці*. „Отже, як ви прийняли були Христа

Ісуса Господа, так і в Ньому ходіть” (Кол. 2:6). Ми прийняли Його вірою, яка „чинна любов’ю” (Гал. 5:6). Не біймося сказати жінці, чоловікові, дітям: „Я люблю тебе!” Вони можуть про те знати, але їм необхідно те й почути від нас. Нехай любов паює й провадить на дорозі життя. Кожен робить помилки. Прощай-

мо й забуваймо. Даймо Богові перше місце: „Шукайте найперше Царства Божого й правди Його, — а все це вам додасться” (Матв. 6:33). Іншими словами, пізнаваймо й виконуймо волю Божу також відносно родинного життя, і тоді матимемо щасливу родину. Нехай нам у тому Господь допоможе!

І. Думич

ВІЧНІ РЕЧІ

“Коли ми не дивимося на видиме, а на невидиме. Бо видиме дочасне, невидиме ж — вічне!” (2 Кор. 4:18).

Ми живемо в дуже непевних часах. Непевних із політичного, економічного та релігійного кута зору. Люди з непевністю та з великою турботою думають, що принесе майбутнє. Речі, які перед тим здавалися надійними і тривалими, тепер все більше втрачають свою вартість та силу.

Сучасний світ покладає всю свою надію на речі матеріальні, дочасні. Речей дочасних ми маємо багато. Але на речі постійні, вічні багато людей дуже бідні.

Ап. Павло перед своїм наверненням мав чимало надбання земного. Коли ж Христос покликав його, то він засвідчив: „Те, що для мене було за надбання, те ради Христа я за втрату вважав. Тож усе я вважаю за втрату ради переважного пізнання Христа Ісуса, мого Господа”

(Фил. 4:7-8). Як послідовник Христів, ап. Павло мав дуже мало земних речей, зате він мав дуже багато того, чого цей світ не міг дати йому, ані забрати від нього. Про ці багатства духовні він так висловився: ми „як ті, що нічого не мають, але всім володіємо”, — маючи на увазі багатства, які Христос дає, про які він ще написав: „Бо ви знаєте благодать Господа нашого Ісуса Христа, Який, будши багатий, збіднів ради вас, щоб ви збагатились Його убозством” (2 Кор. 8:9). Отож і нам, які багаті на земні-видимі достатки, та вбогі на невидимі, варто пам’ятати апостольські слова: „Бо видиме — дочасне, невидиме ж — вічне”.

Усі наші земні речі, що здаються нам необхідними, є лише дочасними, вони минуться, ми їх

залишимо. Тому тепер, у часи непевності, нам потрібно більше, ніж коли-будь перед тим, дбати про речі тривалі, вічні, за які ми змогли б закинути якір життя нашого.

Сучасна людина так прив’язана до всіляких нових винаходів, що немовби одружена з ними. Здається, що і неможливо обійтися без них. Речі, які мали б служити людині, поневолили її. Наприклад, уявімо собі кризу, що запанує в хаті, коли попусається апарат телебачення, чи електрична піч, або рефрижератор. Виходить, що щастя й задоволення людини наших днів залежить від речей, які вона має. Коли ж говорити про речі духовні, то деякі люди уважають вас за ненормального. Серця людей прив’язані до речей, про які вони можуть говорити, як про власні. Мої гроші, мої дома, мої коні, моє поле і т. п.

Але чи все це є надійне? Чи тривале воно? Прийде посуха, і воно всохне, прийде мороз — і замерзне, станеться пожежа — і все згорить, то знов вода затопить, чи град знищить, або таки напевно смерть загостить, і з усім, до чого ми були прив’язані, нас розлучить. Пригадаймо притчу, яку записав нам євангелист Лука в дванадцятому розділі, про певного багача. Він був добрий господар, працював запопадливо, обробляв свою землю дуже старанно, так що мав дуже рясний урожай. Так багато вродило, що аж зажурився й міркував: „Що робити, що не маю куди зібрати плодів своїх?”

Відолашний багач! Він, мабуть, і не подумав, що є чимало людей голодних, можливо, і в його околиці, з якими він міг би поділитися своїм добром. Замість того він сказав собі: „Оце я зроблю, — порозвалюю клуні свої, і просторніші поставлю, і позбираю туди пашню свою всю та свій достаток. І скажу я душі своїй: „Душе, маєш багато добра, на багато років складеного. Спочивай, їж та пий, і веселися!” Нерозумний чоловік. Думав свою безсмертну душу пашнею годувати.

Але його плани й надії, як і кожної іншої людини, яка будує своє майбутнє на такій помилковій основі, обернулися в ніщо. Бо слова Христові про цього багача, і про багатьох подібних йому, й досі справджуються: „Нерозумний, — ночі цієї ось душу твою зажадають від тебе, і кому зостанеться те, що ти був наготовив?” (Лук. 12:16-20).

Ап. Павло навіть на терпіння, що він переносив ради Євангелії, дивився з духовного кута зору: „У всьому нас тиснуть, та не потиснені ми, ми в важких обставинах, але не впадаємо в розпач. Переслідують нас, але ми не полишені, ми повалені, та не погублені” (2 Кор. 4:8-9). Якби ап. Павло дивився на життя з матеріального кута зору тільки, то він знайшовся б у сумному становищі. Але для нього духовні речі були дійсними і стояли на першому місці у його житті. Він не звертав уваги на те, що люди роблять йому, але на те, що Бог робить для нього. „Коли за нас

Бог, то хто проти нас?" — він сказав (Рим. 8:31).

Іноді обставини життя нашого можуть стати дуже тяжкими та сумними і ми опинимося, неначе в долині тіні смертної, але коли в цій тіні ми бачимо Господа, Який піклується нами, то життя наше прибирає ясний вигляд, і ми готові разом з Давидом сказати: „Коли я піду хоча б навіть долиною смертної темряви, то не буду боятися злого, бо Ти при мені" (Псал. 22:3). Розумів і пророк Ісаїя, що тягарі та клопоти земні є лиш дочасними, а засоби помочі Божої є вічні. Він сказав: „Коли переходитимеш через води, Я буду з тобою, а через річки — не затоплять тебе, коли будеш огонь переходити — не попечешся, і не буде палити тебе його полум'я. Бо Я — Господь, Бог твій, ... твій Спаситель!" (Іс. 48:2-3).

У нашому стражданні чи біді варто пам'ятати історичний момент, записаний у Біблії, у 2-ій книзі царів 6:15-17. Сірійський цар з його армією оточив Самарію. Коли слуга пророка Єлісея побачив це, то з переляку кликнув: „Ох, пане мій, що будемо робити?" А Єлісей відказав: „Не бійся, бо ті, що з нами, численніші від тих, що з ними". І молився Єлісей і говорив: „Господи, розкрий йому очі, нехай він побачить!" Коли слуга подивився очима віри, „і він побачив, аж ось гора повна коней та огняних колесниць навколо Єлісея". Дивлячись на долину, слуга бачив ворогів і небезпеку. А коли подивився вгору, він побачив силу війська небесного, що Господь

послав для оборони Свого пророка.

Іноді і ми буваємо, як цей слуга пророка. Бачимо лише проблеми наші, турботи та ворогів. Але коли ми в щирій молитві піднесемо очі наші догори, то побачимо Божу допомогу, як написано: „Господь круг народу Свого відтепер й аж навіки!" (Псал. 124:2). Він або усуне проблеми наші, або дасть досить Своєї благодаті, щоб ці проблеми витерпіти. Ап. Павло три рази благав Господа, щоб забрав колючку з тіла його, та Бог не зробив цього. А відповів: „Досить тобі Моєї благодаті, — бо сила Моя здійснюється в немочі" (2 Кор. 12:9).

Краще бути з Господом у випробуванні, ніж проживати серед гріховного задоволення та розкошів без Нього. Бо всякі задоволення та вигоди цього світу є дочасні, а Бог є вічний: „Бо теперішнє легке наше горе достачає для нас у безмірнім багатстві слави вічної ваги" (2 Кор. 4:17). Ап. Павло дивиться вище від теперішнього, він дивиться на те, що має „славу вічної ваги". Його очі спрямовані не на речі видимі, але на такі, що наш фізичний зір побачити не може, як він написав: „Чого око не бачило й вухо не чуло, і що на серце людини не впало, те Бог приготував був тим, хто любить Його!" (1 Кор. 2:9).

Ап. Павло стверджує цей факт, що серед цієї земної боротьби „нищиться зовнішній наш чоловік, зате день у день відновляється внутрішній" (2 Кор. 4:16). І він був певний, що „коли земний

мешкальний намет наш зруйнується, то ми маємо будівлю від Бога на небі, — дім нерукотворний та вічний" (2 Кор. 5:1).

Тим він сказав, що коли навіть наше тіло, цей видимий, мешкальний намет, що є тимчасовий, зруйнується, то ми маємо будівлю, вже не намет, від Бога.

Яка це велика потіха для віруючого у Христа! І яка це велика потіха для тих, що сумують за своїми улюбленими! Коли ми глянемо останній раз на намета (тіло), в якому перебувала люба нам особа, то знаємо, що її там більш нема. Вона отримає дім нерукотворний і вічний на небесах.

Яка це благословенна, радісна надія для дитини Божої в цьому

світі! Бо хоч „буває увечері плач, а радість на ранок" (Псал. 30:5). Хай прийде біда, чи смуток, — вони лише на короткий час. Бог не залишить нас самих, Він пошле досить благодаті Його та сили для перемоги.

І хоч би що сталося в нашому житті, воно є лише „теперішнім легким горем" у порівнянні з „безмірним багатством слави вічної", яка жде нас.

Дорогоцінні обітниця Божі про речі невидимі та вічні, немов ті зорі на небі, — і коли ми, немов ті мореплавці серед просторів морських, вибрали їх за наш орієнтир, то досягнемо бажаної, небесної пристані.

ЦАРСТВО ДУХА

Існуюча трагедія сучасної людини — не в головокружних успіхах техніки, не в космічних полотах і не в ядерних реакторах: технічний прогрес такий же правомірний, як і кожен інший прогрес.

Але те, що до цього часу культура передувала цивілізації, знання пізнанню і теорія практиці, за останні десятиріччя зайшло переміщення елементів, і те, що повинно було б бути наслідком, стало причиною. Людина виявилась обеззброєною перед своїм же власним витвором і, втративши зв'язок з духовним світом, не знає, які сили стоять за тим, що вона створює.

Бувши результатом європейської культури, європейська цивілізація від самого її виникнення

провадила людину до поступового звільнення від природних сил до перемоги над ними. Це було можливим тому, що за цивілізацією стояла культура, а за культурою стояв Дух. Починаючи від кінця 18-го віку, від французької просвітительної філософії, Дух став виганятись і в цивілізації другої половини 20-го віку йому не залишилося місця. За атомною і космічною ерою, що відкривається перед людиною, зяє духовна порожнеча.

Але ще раз: справа не в тому, щоб зупинити еволюційний прогрес. Справа в тому, щоб розвиток царства техніки остаточно не вигнав людину з її справжньої батьківщини, із царства Духа.

К. П.

ВСТУП ДО БІБЛІЇ

4.

Мова

Книги Старого Заповіту були в основному написані стародавньою єврейською мовою, що служила євреям за мову розмовну. Тільки в деяких книгах зустрічаються окремі частини, написані халдейською чи арамейською мовою, а саме: Ездри 4:8 до 6:18, 7:12-26; Єремії 10:11 та Даниїла 2:4 до 7:28. Такі винятки пояснюються тим, що Ездра і Даниїл жили у Вавілоні і мали певні відносини з вавілонськими та перськими правителями.

Іншою пам'яткою, написаною стародавньою єврейською мовою, є Талмуд.

Апокрифічні книги, очевидно, були написані грецькою мовою, хоч, основується на свідченні бл. Єроніма, дехто припускає, що книги Товита та Юдити були спочатку написані по-халдейськи.

Староєврейська мова входить до групи семітських мов (вавілонська, арабська, арамейська). Розвинулася вона за часу Мойсея і досягла свого особливого розквіту при Давиді, Соломоні та Ісаї. Починаючи від VI віку до Р.Х., ця мова поступово витісняється арамейською мовою. У давнину арамейською мовою розмовляли семітські кочові племена Месопотамії. Нею розмовляв Авраам, що вважав Месопотамію своїм краєм (Бут. 24:5,10), Лаван (Бут. 31:47). Під час ваві-

лонської неволі (605 - 538 рр. до Р.Х.) арамейська мова стала мовою і євреїв. Нею говорили за часу Ісуса Христа, а також говорив і навчав Сам Ісус Христос (Матв. 27:46; Марк. 5:41, 7:34). Проте книги Старого Заповіту і під час вавілонської неволі і після неї писали староєврейською мовою, яка позсталася книжною мовою, в якій відбувалося Богослуження та навчання релігії.

Назва „гебрайська мова” для староєврейської мови вперше зустрічається у передмові до грецького перекладу апокрифічної книги Ісуса, Сина Сираха.

Стосовно до того, як староєврейська мова ставала мертвою, то, аби її врятувати та зберегти біблійний текст від хибної вимови і помилкового розуміння окремих слів, у VI - VII в. по Р.Х. масорети (єврейські вчені, дослідники Святого Письма та викладачі Закону Мойсея) підбрали 10 відповідних нарядних і підрядних знаків для запису голосних звуків, запровадили так звану вокалізацію (правильну вимову), поставили наголос, а на полях дали пояснення незрозумілих місць і слів, та правила щодо змістового поділу і читання Святого Письма. Звідси сучасний єврейський текст і називається „Масоретським Текстом” Старого Заповіту.

За нашого часу староєврейська мова в більш чи менш чистому

Перша сторінка "Острозької Біблії".

вигляді вживається як богослужбова та літературна мова. Як державна мова під назвою „іврит“ прийнята у державі Ізраїль.

Мовою Нового Заповіту є спрощена класична грецька мова так звана „койне“. Щоправда, Євангелія від св. Луки, Дії святих апостолів та Послання до євреїв написані зразковою класичною грецькою мовою.

Коли Олександр Македонський вирішив поширити грецьку мову і грецькі звичаї на сході, він заснував у Єгипті місто Олександрію, частину якого призначив для єврейської колонії. Євреї мали чимало вигод у новому місті і масово переселялися туди з Палестини. Так з'явилось багато людей, що думали і відчували по-єврейському, а розмовляли по-грецькому. У такий спосіб виникла спрощена грецька мова. Вона поширилась не тільки в Єгипті та Малій Азії, але й у Палестині.

Ап. Павло та інші благовісники, що несли Христову Євангелію тодішнім поганським народам, благовістили цією загальнозрозумілою мовою.

Якщо до цього додати, що до приходу на землю Спасителя ці ж народи вже мали у своєму розпорядженні переклад книг Старого Заповіту на грецьку мову, так званий „Септуагінта“ чи „Переклад Сімдесятьох“, то можемо дивуватися планом Божим, за яким підготовлено таке широке мовне порозуміння тодішнього цивілізованого світу, аби можна було легко зрозуміти і прийняти Христову Євангелію.

Поділ на розділи та вірші

Бібліюписці, за тодішнім порядком, не ділили написаних ними книг на розділи, вірші, не відділяли слова, речення, не ставили розділових знаків, ані не мали жодних паралельних відсилачів, як це знаходимо у сучасних виданнях Біблії. Так само не було і написів книг та імен авторів, якщо не згадувалося про це в тексті. Не так легко було тоді читати такий рукопис та розуміти текст.

Тільки пізніше почали відділяти слова з допомогою крапок — після кожного слова ставили крапку. Речення відділяли двома крапками, ризкою чи відступом. Згодом текст стали ділити на частини. Так, після повернення євреїв з вавилонської неволі в 538 році до Р.Х., була поділена Тора (П'ятикнижжя) на 669 параш (частин), з яких 54 читали по суботах. Подібний поділ зроблено за часів Макавеїв у другому віці до Р.Х. і в книгах Пророчих. Поділ книг Біблії на розділи належить християнам. Стефан Ленгтон, архієпископ кентерберійський, у 1205 році зробив цей поділ. Таким чином, 39 книг Старого Заповіту нараховують 929 розділів, а 27 книг Нового Заповіту — 260 розділів.

За цим працювала думка, щоб зробити ще більше полегшення. Рабин Натан у 1448 році поділив на вірші гебрійський Старий Заповіт, а відомий паризький друкар Роберт Стефанус у 1551 році поділив на вірші і видав грецькою мовою Новий Заповіт. У 1555

році вийшла з друку латинською мовою ціла Біблія (Вульгата) вперше з повним поділом на розділи та вірші. Увесь текст книг Святого Письма поділено на 31 173 вірші.

Належить ще зазначити, що написи над розділами та відсилачі не належать до біблійного тексту, а додані самими видавцями Біблії.

Пошана до Святого Письма

Жодна інша книга у світі не має за собою історії такого авторитету і такої пошани, як має Біблія. Авторитет і пошана Біблії випливають з того неперевершено високого, важливого і святого впливового змісту, що потенційно супроводить її.

Тільки люди, позбавлені духовного чуття, не мають можливості бачити різницю між книгами Святого Письма і літературними творами людськими.

Відомо, що євреї від самої появи книг Старого Заповіту ставилися до них, як до Святого Писання. Це видно з того, як вони дбайливо зберігали рукописи та як пильнували, щоб не допустити помилки не тільки у словах, але й буквах. Аби не трапилося так, що якась книга могла затратитись чи загинути, то між євреями були так звані „мужі книги“ (іш гассефер). Ці мужі вивчали ціле Святе Письмо напам'ять і могли його переповісти від початку до кінця без помилки. Коли пізніше стало легше мати рукописи Святого Письма, тоді, щоб до їхнього тексту не потрапили

неточності, перекручення, пропуски чи додатки, виготовлено найдокладніші правила про те, як належить переписувати Святе Письмо. До того ж пораховано кожну букву в кожній книзі окремо та в цілому Старому Заповіті, щоб не вкралася до тексту зайва чи не була пропущена навіть одна буква. Єврейські вчені знали, яка буква стоїть по самій середині цілого Старого Заповіту.

До речі, у музеї Ріпли в Сент-Огастин, у Флориді, згадується ім'я Гахілі Мак Крیمмон, яка знала напам'ять усю Біблію.

Аби запобігти навіть ненавминого зневажливого ставлення до книг Святого Письма, у євреїв запроваджений був звичай „похорону Тори“. Старі, зношені від ужитку рукописи чи сувої старанно переписувались, копії уважно перевірялись, а уживані складались до генізи — сховища під синагогою. Коли ж таких зношених рукописів назбирувалося багато, їх ховали на цвинтарі.

В одній із суперечок з юдеями Ісус Христос посилається на шановані ними книги і радить: „Дослідіть но Писання, бо ви думаете, що в них маєте вічне життя“ (Ів. 5:39). По Своєму воскресінні, вияснюючи учням Свій месіанський подвиг, Він посилається на Святе Писання: „Потрібно, щоб виконалось усе, що про Мене в Законі Мойсеевим, та в Пророків, і в Псалмах написано“ (Лук. 24:44).

Перші християни, знаючи правду Святого Письма, відкрити Самим Господом, приймали його

дорогоцінним авторитетним документом Божим. Бл. Єронім висловився: „Хто не знає Святого Письма, той не знає Самого Христа”. Афанасій Великий у своєму 39-му листі пише про Святе Письмо: „Його мали в найбільшій пошані, як Боже Письмо, всі попередні християни, починаючи від тих, які від самого початку були наочними свідками і слугами Слова”. Джордж Вашингтон з глибокою повагою висловив своє переконання: „Неможливо справедливо керувати світом без Бога і Біблії”. Щирою вірою просікнуті і слова Авраама Лінкольна: „Я вірю, що Біблія є найкращим дарунком, що його Бог дав людині. Усе добре, що походить від Спасителя світу, передається нам цією Книгою”. Письменник Ф. Достоевський в одному із своїх творів захоплено говорить: „Господи! що це за книга, це Святе Письмо, яке чудо і яка сила, дані з нею людині!” А наш філософ Г. Сковорода ніколи не розлучався з цією Книгою книг. Коли він помер, то залишив у своїй торбині тільки Біблію і сопілку.

Переслідувана рання Церква оберігала і старанно переховувала рукописи Святого Письма, аби не допустити їхньої зневаги та знищення переслідувачами. Не рідкі були випадки, коли церковні служителі розплачувалися за це власним життям. Так, наприклад, учинив єпископ Фелікс з м. Тібіора в Африці. Гонителі зажадали від нього книги Святого Письма, щоб їх спалити. Він твердо сказав: „Скоріше мене

віддайте на вогонь, ніж наші Святі Книги”. Його ув'язнили і закували в кайдани. Тоді повезли кораблем до Італії. Чотири дні не давали йому ні їсти, ні пити. В Італії ще раз поставили його перед судом і домагалися Святих Книг. Він рішуче відповів: „Так, я їх маю, але ніколи їх вам не видам!” За вироком суду мученикові стяли мечем голову.

За нашого часу подібну відвагу виявив Тірольський священик д-р Ламперт. Нацисти засудили його на смерть. Перед виконанням вироку його запитали, що він ставить вище — книжку „Майн Кампф” чи Біблію? Не вагаючись, він відповів: „Майн Кампф” — це тільки слова людини, і пропагує ненависть. Біблія — Слово Боже, і проповідує нам любов”.

Не раховано ні часу, ані не жалувано засобів, аби розмножити рукописи Святого Письма та найкраще їх приоздобити. Адже до винаходу книгодрукування на виготовлення пергаменту для комплекту рукописів Біблії потрібно було до 400 шкір молодих тварин (телят, ягнят, козенят). Тоді на цьому матеріалі християнський переписувач, з любов'ю до Бога та глибокою пошаною до Його слова, терпеливо писав слово за словом протягом багатьох днів. Щоб купити таку рукописну Біблію (1250 р. по Р.Х.), потрібно було заплатити п'ятнадцятирічний заробіток робочої людини.

Історики оповідають, що Константин Великий побажав, аби вчені подбали про розмноження

копій Святого Письма, ті рукописи давав оправити золотом, сріблом, коштовним камінням, а тоді передавав їх до церков для вживання під час Богослужень. Те саме оповідається і про наших перших християнських князів. Володимир Великий і Ярослав Мудрий на власні засоби утримували багато писарів, „списателів іскусних”, що переписували Святі Книги, приоздоблювали ті рукописи золотими і срібними мініатюрами і віддавали до ново-збудованих церков.

Були й такі рукописи, що цілком написані щирим золотом і сріблом. Багато їх загинуло в часі війн та варварських нападів, лише деякі збереглися до нашого часу, наприклад, Кодекс срібний.

Коли Йоганн Гутенберг винайшов спосіб книгодрукування, то першою друкованою книжкою, що появилася у 1455 році в м. Майнц, була не якась інша книжка, а Свята Біблія.

Так само і перші друковані книжки на наших землях, як і перші друковані книжки в нашій тодішній народній мові були — книги Святого Письма. Пригадаємо книгу „Апостол”, тобто Послання апостолів, яку надрукував у 1564 році у Львові Іван Федоров, а тоді знамениту „Острозьку Біблію”, надруковану тим же друкарем у 1581 році в Острозі.

За нашого часу, хоч і змінного на духовні запити, Біблія з року в рік залишається найбільш поширеною у світі книгою.

Так тут і напрошується захоплення відомого англійського проповідника К. Г. Сперджена: „О, Книго книг! І ти була написана моїм Богом? Тоді ми впокоримося перед тобою. Ти — Книга могутньої сили, прокламація Небесного Володаря, нехай зникнуть у нас всякі думки, щоб суперечити тобі!”

(Продовження буде)

І. Беркута

ЧИ МОЖЕ ЛЮДИНА ЗНАТИ, ЩО ІСНУЄ БОГ?

Особисто для мене найпереконливішим ствердженням існування Бога є те, що я і сам Його пізнав.

Основоючись на Першому посланні до солунян 5:23, усі ми, люди, складаємося з духа, душі і тіла.

Дух людини уможливило живе, досвідчене пізнання Бога. Говорячи про правдивих християн, цебто тих, що „пізнали” Бога,

Святе Письмо проголошує: „Сам Цей Дух (Божий) свідчить разом із духом нашим, що ми діти Божі” (Рим. 8:16). Це означає, що коли ми вірою приймаємо Христа своїм особистим Спасителем і Господом і, визнаючи свої гріхи, навертаємося до Бога, Дух Божий відроджує нас дітьми Божими, і тоді ми усім своїм єством пізнаємо Бога як Отця нашого у Христі Ісусі: „А що ви сини,

Бог послав у ваші серця Духа Сина Свого, що викликує: „Авва, Отче!” (Гал. 4:6).

Душа людини уможливила нам мати самосвідомість. Ця важлива здатність дає нам розуміння, свідомість і відчуття нашої істоти, „себе”, нашого „я”, і дозволяє нам розважати з самими собою, ніби ззовні, збоку. І часто говоримо ми собі те, чого ніколи не вислухали б від інших.

Тіло людини дає нам можливість, з допомогою п'яти почуттів, пізнавати оточуючий нас світ. Якби ці почуття від нас відійняли, ми відразу ж перестали б пізнавати оточуючий матеріальний світ, подібно до того, як буває під час медичного обезболювання, при анестезії.

Отож, коли хтось каже мені, як можете ви знати, що існує Бог, — я відповідаю зустрічним питанням: „А як ви знаєте, що самі ви існуєте?”

— О, це звичайно. Мені не треба „виявляти” себе ні математично, ні філософськи. Я — істота, що має свідомість, я себе усвідомлюю, отже, я існую.

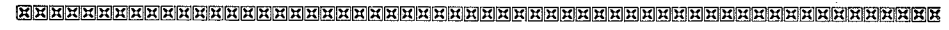
— Саме так і я пізнаю Бога. Я — дух (а також і душа) і маю здатність не тільки самопізнання, а й богопізнання. І я так певно знаю, що існує Бог, як знаю, що існую і я сам.

Що стосується мене, то я ясно бачу, що проблеми, які виникають без віри в Бога, значно важчі від тих, які виникають, коли людина вірить у Бога. Віра в те, що колись розпечена, а тепер хо-

лодна і мертва матерія самовільно викликала життя; що матерія створила розум, а розум створив сумління; і що первісний хаос самовільно викликав до буття цілий всесвіт, установив у ньому закони природи, порядок і глибоку в усьому продуманість, — усе це для мене — не віра, а тільки неповажна і безсенсова легковірність!

Недивлячись на те, що відкрито вже чимало із законів дії електричної енергії, вчені все ще не знають, що таке електрика. Якщо ж вони цього не знають, чому тоді вони продовжують вірити, що вона існує? А тому, що скрізь видно ствердження її існування — і в хатах наших, і на вулицях, і на підприємствах, і в багатьох інших місцях. Подібно є і з питанням про існування Бога. Хоч я Бога не можу охопити своїм розумом і не знаю Його походження, проте я не можу не вірити, що Він є, бо скрізь і всюди, навколо себе, бачу Його незапечено певні й очевидні прояви!

Д-р Луїс Фіск, відомий юрист, говорить: „Можна сумніватись у багато дечому, але не в існуванні Бога. Він — і безконечний, і абсолютний, і безумовний, і вічний! Він — Першопричина! І хоч Він недослідимий, але не непізнавальний! Ми знаходимо Його скрізь, але не можемо охопити Його своїм розумом! Безмежну й одвічну Його глибину ми не в силі виміряти, але розум наш визнає Його, як творчий Початок”.

В'ЇЗД ДО ЄРУСАЛИМУ

Луки: 19:36-44.

В ясних проміннях сонце сяє
Високо в небі голубім.
Спаситель на осла сідає
І їде у Єрусалим.

Одежу учні простилають,
Скрізь по дорозі перед Ним
Гілки зелені рвуть, кидають, —
Радіють з Господом Своім.

„Осанна Синові Давида! —
Гукають всі, хто на путі. —
Благословенний Цар, що їде!
І слава й мир на висоті!”

Гора Оливна. Вже неначе
Видніє місто перед Ним.
Спаситель дивиться і плаче:
„О, бідний ти, Єрусалим!

Якби пізнав ти ще сьогодні
Те, в чому мир і спокій твій,
Ти б утік з гріха безодні, —
Але сьогодні ти сліпий!”

Ось прийдуть тяжкі дні, Я знаю, —
І не встоїш ти в боротьбі:
Тебе з землею порівняють,
Поб'ють діток твоїх в тобі.

Тебе оточать... В штормах грому
На тебе знищення прийде,
Ніхто на камені твому
Каміння зверху не знайде.
Моїх відвідин, вічних слів,
Нещасний, ти не зрозумів!

Я стільки раз хотів зібрати
Під крила всіх діток твоїх,
Так як збирає квочка-мати,
Щоб вас не знищив тяжкий гріх.

Та ви Мене все зневажали,
Згордили закликком Моїм,
Мою науку відкидали, —
Порожній буде вам ваш дім!

Мій голос чули ви щоденно, —
Тепер не вчуєте ніде,
Аж скажете: „Благословенний,
Хто у Ім'я Господнє йде!”

Адам Штурма

В ОТЧИХ КРАЯХ

На світанку іду по квітучій землі.
Ясно сяє зірниця, не тоне в імлі.

На стежки, на галяви проміння кладе:
— Не світила так ясно ніде я, ніде...

Ліс завмер, тільки ясен шепоче мені:
— Ти стрункіших ніде не побачиш, ні, ні...

І дзюркоче струмочок: — Де ти не ходи,
Не нап'єшся такої смачної води.

Шелестять мені трави у краплях роси:
— Де не будеш, такої не знайдеш краси.

Де не буду — такої краси не знайду.
Це ж у отчих краях я стежками іду.

Т. Коломієць

Церковна історія

Заснування і будова Церкви

I.

ОСНОВА ЦЕРКВИ — ХРИСТОС

Господь наш Ісус Христос, на початку Месіанського служіння Свого, вибрав Собі дванадцять учнів. У середині ж служіння цього Він зробив їм перевірний екзамен, запитавши спочатку, за кого народ уважає Його. Отримавши відповідь учнів на поставлене питання, Він звернувся до них ще з другим питанням: „А ви за кого Мене маєте?” Симон, син Йонин, не замислюючись довго, відповів: „Ти — Христос, Син Бога Живого!” Тоді Ісус відповів: „Блаженний ти, Симоне, сину Йонин, бо не тіло і кров тобі оце виявили, але Мій Небесний Отець. І кажу Я тобі, що ти скеля, і на скелі оцій побудую Я Церкву Свою, — і сили адові не переможуть її” (Матв. 16:15-18). За правильне засвоєння науки Господь назвав Симона блаженным Петром, цебто каменем.

Деякі християни думають, що Христос заснував Церкву Свою на апостолі Петрі; але така думка безпідставна. Нове ім'я Симона „Петро”, а по-грецькому „Петрос”, означає „камінь”. А там, де говориться: „на скелі оцій”, ужите слово вже не „Петрос”, а „Петра”. Слово „Петрос” означає просто звичайний камінь — уламок від скелі, а слово „Петра”

означає саму вічну непорушну твердиню — гранітну скелю.

На вічному божественному Синівстві Своему, визнаному Симоном, заснував Христос Церкву Свою! Симона ж тому названо Петром, цебто каменем, що міцна віра й тверде визнання його робили його придатним матеріалом для камінної будови на непорушному фундаменті з вічної скелі, цебто Христі, Який є Сином Бога Живого.

Ап. Петро був покладений першим каменем у першому ряду духовного Храму. Про це і сам він говорить так: „якщо ви спробували, що добрий Господь. Приступайте до Нього, до Каменя живого, дорогоцінного, що відкинули люди Його, але вибрав Бог. І самі, немов те каміння живе, будуйтеся в дім духовний” (1 Пет. 2:3-5). У цьому місці ап. Петро вжив іншу грецьку назву каменя і каміння (lithos, lithoi), а у 8-му вірші, продовжуючи мову про Христа, він назвав Його словом „Петра”, цебто скеля (lithos proskomatas kai petra skandalou). На цьому камені, цебто на цій скелі, заснував Христос Церкву Свою.

Ап. Павло говорить те саме про Христа: „Ніхто бо не може покласти іншої основи, окрім по-

кладеної, а вона — Ісус Христос” (1 Кор. 3:11). Цей же апостол називає Христа і наріжним каменем: „збудовані на основі апостолів і пророків, де наріжним каменем є Сам Ісус Христос, що

на ньому вся будівля улад побудована, росте в святий храм у Господі, що на ньому і ви разом будуетеся Духом на оселю Божу” (Ефес. 2:20-22).

Г. І. Ш.

ПЕЛЮСТКИ ТА КОРИННЯ

Раз цвіток сказав цвіточку:
— Ми найкращі у садочку!
А для чого пелюстки?
А що варті ті листки?

— А чи знаєте, цвіточки, —
Заперечили листочки,
— Аби ви були без нас,
Легко б вітер звів вас.
Легко б вітер звів вас.
Вам хвалитись не належить,
Бо від нас в цім більш залежить. —

Тут озвалося гілля:
— Що за гомін, звідкіля?
Ми найбільше право маєм,
На собі бо всіх тримаєм! —

Та сказали при кінці
Своє слово корінці:
— У досягненій красі
Брали участь ми усі.

Є теорія в науці:
Краса родиться в сполучці.

Ви пишастесь високо,
Знизу важко і пізнать.
А чиї ви п'єте соки, —
Ви повинні пам'ятать. —

М. Матула

Люди, яких уживає Бог

ДАР УЗДОРОВЛЕННЯ ГРАФА М. КОРФА

З радістю виконую Ваше бажання сповістити Вам про деякі уздоровлення хворих, до яких Господь мене посилає і виявляє Свою всемогутню силу.

Особливо за останнього часу Господь дає мені доручення молитися за страждених і хворих та класти на них руки, як це ясно зазначено у Слові Божому (Марк. 16:17-18, 6:13; Лук. 10:9; Д. Ап. 28:8). Посилаючи мене до хворих, Ісус Христос ясно показує мені, що Він уздоровлює, а я тут тільки, як посланий Ним, слухняний слуга, чи як галузка на Виноградіні. „Ісус Христос учора, і сьогодні, і навіки Той Самий!” (Євр. 13:8), і Він уздоровлює, доручаючи тільки Своїм учням класти руки на хворих та намащувати оливою.

... У жовтні я був учасником Біблійного курсу близько Базеля (Швейцарія). Одного разу під час моїх приймальних годин прийшла до мене одна дівчина, бажаючи познайомити мене з однією слов'янською родиною, що мешкала в Базелі.

У розмові я запитав її, чому вона, така молода, кульгає і ходить, опираючись на палицю. Вона, як віруюча, відверто сказала мені, що ці страждання, що випали їй, вона приймас, як хреста від Господа. Коли їй було сім років, вона впала і пошкодила стег-

но, і від того часу кульгає і відчуває біль у всій нозі. В такому стані вона вже 20 років. Усе пробувала, зверталася до знаних лікарів, була у різних клініках і лікарнях, але ніщо їй не допомогло.

„Так як ви віруюча, — сказав я, — то, слухаючись Слова Божого, смію покласти на вас руки і разом з вами помолитись”. Вона охоче погодилась. Схиливши коліна, я благав Ісуса Христа її уздоровити, тому що Господь може учинити те, що людям неможливе, і віруючим дано доручення від Господа класти руки на хворих.

Уставши з молитви і глянувши на небо, вона не могла знайти слів, щоб висловити подяку за учинене чудо. Її болі зникли, і вона стала ходити без палиці. Ось уже декілька місяців вона ходить без палиці і може виходити на гори без втоми.

Після цього чуда життя її цілковито змінилося; вона присвятила себе Господеві і служить дорогим нашим слов'янам у Базелі.

Це чудо так вплинуло на ту-тешніх слов'ян, що деякі відвідали мене в готелі, щоб переконатися в чуді та зо мною познайомитись.

... Одного разу мене попрохали відвідати одну безнадійно хвору слов'янську жінку, яка знаходи-

лась у розпачливому стані і без жодної віри. Я, звичайно, негайно до неї пішов.

Мешканці цього великого дому виключно фабричні робітники. Квартира її складалася з двох кімнат, і знаходилась на четвертому поверсі.

Двері квартири були навстіж відчинені. Вмираюча, шістдесятитилітня жінка, лежала на ліжку посеред кімнати. Обстановка вразила мене цілковитим запущенням. Я особисто цієї жінки не знав, але вона чекала на мої відвідини і рада була, що я прийшов.

Вона зустріла мене словами, що лікар попередив її, що допомогти їй не може, і що її години пораховані.

Багато говорити я не міг, побачивши, що вона справді при смерті. Оповів їй про те, що Спаситель кожного, хто приходить до Нього, і сьогодні приймає, дає грішникові, що кається, прощення його гріхів і вічне життя. А тоді запитав: „Якщо бажаєте, я помолюся за вас, покладу на вас руки, як Господь вимагає у Слові Своему?” — „Прошу Вас про це”, — ледве змогла вимовити вона. Помолвившись і поклавши на неї руки, я відійшов, думаючи, що більше її вже не побачу.

Через декілька днів, коли в нас відбувалося зібрання, першою прийшла саме та жінка, яку я бачив при смерті. Я своїм очам не вірив, що це вона. Вважаю відповідним навести тут дослівно, як вона сама оповіла про мої відвідини та про пережите чудо. Повторюю її слова:

„Коли Ви прийшли до мене, то я вповні усвідомлювала, що вмираю: я відчувала, як смертельний холод підступав до мого серця. Під час Вашої молитви і покладання рук я раптом відчула тепле оживання всього тіла. Я чула і слідувала за Вашою молитвою, але Вас не бачила; я бачила тільки надзвичайне яскраве світло, що Вас оточувало. Як бачите, Господь учинив чудо, і я це чудо не забуду. Віра є Спасителя збудилась у мені, і я відродилась”.

Дійсно, ця жінка вповні віддалася Христу, і хоч проходить через важкі обставини, але завжди радісна і вдячна. Я бачу, як, уздорюючи хворих, Господь наближає їх до Себе, і мені радісно бачити, як вони прихиляються до Христа, я ж застаюся Його служогою і Його недостойним свідком.

17 липня 1926 р.

ЛЕСТОЦІ

Лестоці — гріх, до якого схильні чимало людей.

Ми відчуваємо, що повинні похвалити, але переходимо міру і це вже лестоці.

Похвала — оцінка. Лестоці — намагання поповнити нестачу вартостей. Лестоці можуть викликати пиху в людині, якій лествять, і це надто огидно в очах Божих. У книзі Приповістей є така пересторога: „Людина, що другові своєму підлещує, на стопах його пастку ставить” (Прип. 29:5).

СЛІДАМИ ХРИСТА

Оповідання

4.

З глибоким хвилюванням Максвелл почав бесіду словами: — Ми всі ясно розуміємо, для якої мети зібралися сюди, і я не можу не розповісти вам про те об'явлення, яке я мав від Господа протягом минулого тижня біля ліжка вмираючого бідолахи. Я мав час застановитися над заповіддю Господньою і з цього кута зору оцінити свою дотеперішню діяльність, як учня Христового. Запевняю вас, що я відчув себе дуже приниженим, коли зрозумів, що нам неможливо слідувати за Христом, доки ми покладаємось на свої власні сили. Я усвідомив, що ми загинули б навіки, якби Господь Ісус Христос Своєю жертвеною смертю не примирив нас із Богом. Слідувати за Христом зможе лиш той, хто з допомогою віри прийме це велике примирення. Я хотів ще раз звернути на це вашу увагу перед тим, як ми разом дамо свою обітницю.

— Це одне питання, — сказала Рахіль Вінслоу, і її гарне личко засвітилося натхненням. — Я не цілком розумію, яким чином можемо ми дізнатись про те, як поступив би Христос у кожному окремому випадку. Звідки можу я знати, наприклад, як поступив би Він на моєму місці? Ми живемо зовсім в інших умовах, ніж Господь під час Свого земного життя, і часто можемо опинитись у становищі, якому не можна знайти порівняння в житті Христа.

— На це я маю одну відповідь, — сказав Максвелл. — Благайте Бога, щоб Він послав Духа Святого і відкрив вам Свою волю. Пам'ятайте, що сказав Христос учням про Святого Духа: „А коли прийде Він, Той Дух правди, Він вас

попровадить до цілої правди, бо не буде казати Сам від Себе, а що тільки почує, — казатиме, і що має настати, — звістить вам. Він прославить Мене, бо Він візьме з Мого та й вам сповістить”. На мій погляд, іншого мірила нема і ми повинні ним керуватись.

— А що ж робити, — зауважив директор машинобудівельного заводу, — якби, за поглядом інших людей, наша поведінка не була схвалена Христом?

— Погляди інших не повинні впливати на нас; ми повинні лиш бути чесними з собою.

— Але ж може статись, — сказав ректор Март, — що між членами нашого братства, при всій їхній чесності, виникне в окремих випадках розбіжність думок з приводу наслідування Христа. Як тоді погодитись між собою, і, взагалі, чи можливо досягти згоди в усіх без винятку подробицях?

Помовчавши хвилину, Максвелл відповів: — Ні, не думаю я, щоб можна було розраховувати на повну однодушність у цьому відношенні. Але, недивлячись на це, я певний, що як тільки ми щиро побажаємо наслідувати Христа, у нас не може виникнути сумнівів щодо наших вчинків. Не будуть мати його і наші близькі, коли вони будуть щирі. Ми повинні однаково уникати і стану внутрішнього напруження і надмірної нерішучості. Головне, з допомогою Святого Духа довідуйтесь, як би на вашому місці учинив Христос, і згідно з цим робіть, не думаючи про себе. Чи всі мене зрозуміли?

Усі на знак згоди, мовчки, схилили голови. Кілька хвилин присвятили ще об-

говоренню деяких подробиць і вирішили збиратися шотижня, щоб ділитись досвідом. Потім пастор Максвелл коротко, але щиро помолвився, і всі, мовчки, розійшлись. Кожен хотів у тиші, на самоті з Богом, обдумати завдання, що перед ним стояло. А Генрі Максвелл пішов до кімнати, де лежав покійник, і, схиливши коліна, почав благати Всевишнього про зіслання мудрости та сили на новому поприщі.

II.

“А хто каже, що в Нім пробуває, той повинен поводитись так, як поведився Він” (1 Ів. 2:6).

Видавець “Останніх Новин” Едуард Норман вповні здавав собі справу з тих труднощів, що повстануть перед ним, як тільки він спробує провадити своє діло згідно із складеною обігницею. Однак, коли він у понеділок, раніше, ніж до того, ввійшов до своєї контори і, замислившись, став біля бюро, надзвичайна поважність завдання просто його потрясла. Він відчув, що не в силі розпочати тяжку боротьбу. Невідома сила змусила його зробити те, чого він ніколи ще не робив: він замкнувся, впав на коліна біля стола і почав просити Бога, щоб Він послав йому мудрість та силу працювати згідно з заповідями Христа. І ось Норман з твердою рішучістю взявся за діло.

Доки він наполегливо працював над передовницею для вечірнього числа, поприходили потроху службовці і зайняли свої місця. В конторі розпочалася жвава праця. З усіх кінців світу надходили телеграми і телефонограми від кореспондентів, а секретар усі ці матеріали передавав Едуарду Норману, який завжди приймав безпосередній уділ у всіх подробицях складання газети.

— Ось для спортивного відділу звіт про вчорашню боротьбу, — сказав між іншим секретар, — він займе три з половиною шпальти; чи доведеться його скоротити?

— Покажіть, — відповів Норман і уважно прочитав довгий звіт. Після короткого вагання видавець просто сказав: — Ми сьогодні цього звіту не помістимо.

Службовець здивувався. Йому навіть здалось, що він недочув. — Як ви сказали, містер Норман? — перепитав він.

— Звіту зовсім не друкувати, — повторив Норман. І, дивлячись на скам'янілого від подиву секретаря, додав: — Не розумієте? Я не бажаю, щоб цей звіт був надрукований, і все!

Хоч секретар Кларк і був приривчений до того, щоб підпорядкувати свої особисті погляди бажанням шефа, однак сьогоднішня поведінка Нормана видалася йому настільки незрозумілою, що він не стримався, аби не висловити свого подиву: — Невже ви справді думаєте випустити сьогоднішню газету навіть без натяку на боротьбу?

— Так.

— Не розумію. Чи подумали ви, що скажуть передплатники? Це просто... — Кларк зупинився, не знаходячи слів для виразу своїх думок.

Норман поважно подивився на свого співробітника. Йому раптом здалося дивним, що вони, пропрацювавши разом кілька років, ані разу не говорили про релігію.

— Зачиніть, будь ласка, двері і присядьте на хвилину. — Після короткої паузи Норман раптом поставив питання: — Чи думаєте ви, Кларк, що Христос, видаючи газету, помістив би в ній звіт про боротьбу на три з половиною шпальти?

— Гадаю, що ні, — відповів Кларк у замішанні.

— Власне через те й я його не друкую. Я вирішив протягом цілого року не поміщувати в своїй газеті нічого такого, чого б на моєму місці не надрукував би Христос.

Кларк почав уважно розглядати свого шефа, ніби хотів переконатися, чи той не збожеволів.

— Що ж, по-вашому, буде з газетою? — рішився він нарешті запитати.

— Що ви цим хочете сказати? — була відповідь Нормана.

— Якщо ви не відмовитеся від свого заміру, ви дуже скоро розгубите своїх передплатників. У наші часи не можна видавати газету на таких ідеальних підставах. Найповажніші читачі з нетерпінням, напевно, чекають сьогодні на газету, щоб прочитати зведення про боротьбу, і я вважаю надто сміливим ваше небажання рахуватися з уподобаннями громадськості.

Едуард Норман, подумавши трохи, почав говорити спокійно і твердо: — Яка ж, на ваш погляд, повинна існувати правдива засада для визначення своїх учинків? Чи не повинен Христос бути для нас прикладом, і чи не повинні ми, прислухаючись до свого сумління, йти слідом за Христом у щоденному житті?

Кларк нервово завовтузився на кріслі і густо почервонів.

— Якщо ви так ставите питання, то я, безумовно, змушений відповісти: так, — сказав він нарешті. — Але, на мій погляд, треба мати на увазі, чи не принosite ви собі ущербу цим. Редактор газети повинен почасти пристосуватись до поглядів і бажань передплатників і не може поступати так, якби він жив у ідеальному світі.

— Ви хочете сказати, що газета, яка

видається у згоді з засадами християнства, не може розраховувати на успіх?

— Так, я цілком певний, що вона не продержиться більше місяця.

— Нам доведеться ще не один раз провадити бесіду на цю тему, але зараз я хочу лише відверто вас повідомити, що я вирішив протягом цілого року нічого не приймати до газети, не запитавши перед тим себе, як би вчинив на моєму місці Христос. Я певний, що поступаючи так, я досягну ще більшого успіху для газети, ніж досі.

— Таким чином звіт про боротьбу ми зовсім пропустимо?

— Так. У нас і без того досить доброго матеріалу, щоб заповнити газету.

Хитаючи головою, повернувся Кларк до свого стола. Він дуже поважав Нормана, щоб виявити своє незадоволення, але майбутність газети, при умові дотримання нових засад видавця, уявлялась йому надто сумною.

Із здивованням хитали головами і голосно висловлювали свої побоювання службовці контори, дізнавшись, що “Останні Новини” просто промовчать надзвичай цікаве вчорашнє суперництво. Норман зауважив, що як тільки він з'являвся в конторі, всі присутні зосереджували на ньому цікаві погляди, але він удавав, що нічого цього не помічає. Зрештою, він настільки перейнявся своїм новим завданням, що йому було зовсім байдуже, що думає про нього оточення. Він не закривав очей на те, що багато дечого в його газеті не витримує критики з нового кута зору. Але перед тим, як рішитись на істотні зміни, він хотів уявити собі, як зробив би Христос у кожному окремому випадку, а для цього треба було все докладно обміслити та одночасно заглибитися в життя Христа.

Х. М. Шелдон

ПОТЕНЦІАЛ ОСОБИСТОСТІ

З кожним роком прискорюється ритм життя, ускладнюються виробничі процеси, на людину буквально з усіх боків напливає величезна кількість інформації. Для того, щоб відповідати вимогам часу, не відставати від поступу суспільства, працювати на рівні найновіших здобутків науки, техніки, культури, людина весь час самовдосконалюється, розвиває свої здібності. Без цього глибоко індивідуального процесу не було б і розвитку суспільства.

Що таке самовдосконалення? Чим воно обумовлене? Які його форми?

Психологи вицеляють у структурі кожної особистості дві групи властивостей. До першої належать: спрямованість людини, її моральні цінності, інтереси, запити, ідеали, прагнення, бажання. Друга група властивостей — знання, уміння, здібності, навички, професійний гарт тощо. Це операційні засоби, що ними особистість реалізує своє життєве кредо, перемножуючи їх на риси характеру — настирливість, наполегливість, працьовитість, зібраність.

Неважко зрозуміти, що перша група властивостей є провідною: зміна моральних орієнтирів викликає і зміну операційних засобів. Приміром, людина, охоплена жадою збагачення, прагне, поперше, навчитися присвоювати собі здобутки інших людей, примусити їх працювати на себе, а, по-друге, має ще й виховати в собі підступність, жорстокість, пролазливність. Цей обов'язок можна визначити дуже стисло: яка мета, такі будуть і засоби.

Духовний поступ — це не автоматичний продукт реалізації програми культурної поведінки. Він великою мірою

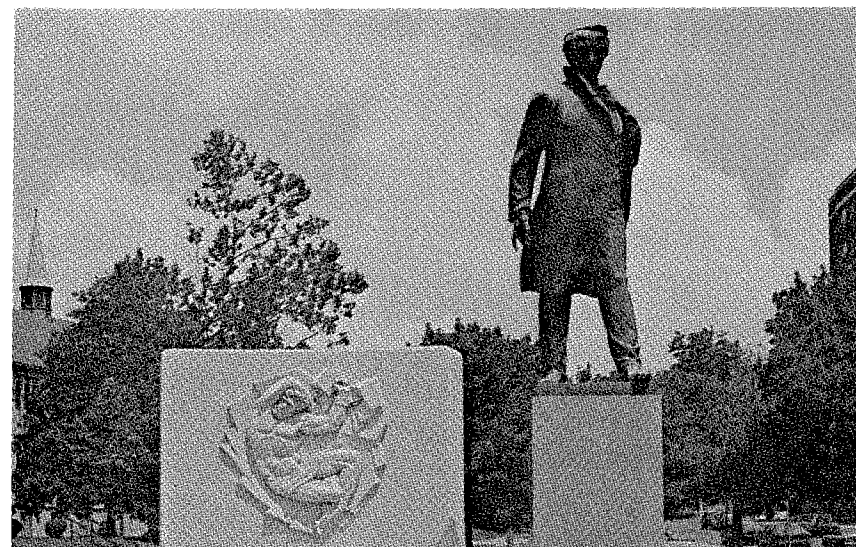
залежить від того, як кожна особистість використовує ці можливості. Засвоєння знань і естетичних цінностей — це активний цілеспрямований процес.

Особистість формується результатами власної діяльності, а шлях цього розвитку залежить від певних умов. І, звичайно, важливу роль відіграє не лише засвоєння, а й участь у створенні матеріальних і духовних цінностей.

Самовдосконалення, власне кажучи, і робить людину людиною. Засвоєнню всіх духовних цінностей завдячуємо ми і найвищими злетами думки, і найпрекраснішими мистецькими шедеврами, і найбагатішими вчинками.

Людина живе у трьох вимірах часу: у минулому, у сьогоденному, у майбутньому. Проекція особистості в майбутнє і породжує прагнення до самовдосконалення. А яким би хотіла бачити своє "Я" людина через якийсь проміжок часу — залежить від моральних цінностей особистості.

Всі ми укладаємо плани, ставимо собі завдання, накреслюємо орієнтири, чогось прагнемо, добиваємося. І ось надходить такий момент, коли ми помічаємо, що зроблено далеко менше, ніж планувалося. Перша група властивостей, яка визначає життєве кредо, не реалізувала свою сутність, бо слабкою виявилася друга операційна група. Рушійними силами розвитку і є протиріччя між першою та другою групою властивостей особистості, з яких і випливає необхідність прагнення до самовдосконалення. У цьому випадку ми починаємо надолужувати прогаяне, поглиблювати наші знання, оволодівати ґрунтовніше професійними навичками. Зауважу, що від та-

Столиця Америки. Капітолій і пам'ятник Т. Г. Шевченкові.

кого балансу великою мірою залежить душевний стан людини.

Людина зважає на думку інших про неї, реагує на критику і на похвалу. Ці моменти також приєднуються до тієї сили, яка спонукає нас до самовдосконалення.

Окрім цього, зміст і форми самовдосконалення великою мірою залежать і від характеру особистості.

Ефективність самовдосконалення обумовлюється насамперед сильною волею. Як відомо, із суми маленьких перемог складається великий успіх.

Людина живе не в безповітряному просторі, а в суспільному оточенні. Велику вагу для особистості мають і суспільні ідеали, громадська думка.

Самовдосконаленню немає межі. Воно триває все життя. Я повторюю: це — життєва необхідність. Людина, що втратила потребу саморозвитку, образно кажучи, нагадує годинника, в якому амортизувалася пружина. Життя обійде цю людину і вона буде баластом для суспільства.

Г. К.

Наше здоров'я

МЕД І СЕРЦЕ

Мед, як відомо, — це суміш цукристих речовин, що їх виробляють бджоли з нектару квітів. Це майже чиста глюкоза і фруктоза. В ньому є і біогенні стимулятори, мінеральні солі, кислоти, вітаміни, гормональні, антибактеріальні і багато інших важливих для організму речовин.

Медові ліки — улюблений засіб народної медицини при захворюваннях серця, шлунково-кишкового тракту, нирок, печінки, нервової системи, захворювання верхніх дихальних шляхів, легень; їх застосовують при простудних захворюваннях, для лікування ран і виразок. З давніх-давен передаються відомості про користь меду. В одній із книг („Опис рослин і трав бога плодороддя”), виданій три з половиною століття тому, написано, що „...мед оздоровляє всі внутрішні

органи, породжує силу, зменшує жар. Тривале вживання його зміцнює волю, надає легкості тілу, зберігає молодість, продовжує роки життя”.

Народний досвід і наукові спостереження, особливо останніх десятиріч, підтвердили його багатогранні терапевтичні властивості. Оскільки мед містить понад 30 процентів легкозасвоюваної організмом глюкози, він дуже корисний при таких серцевих захворюваннях, як міокардит, міокардіосклероз, „легеневе серце”, серцева астма. Тривале вживання його навіть за тяжких серцевих захворювань веде до поліпшення загального стану хворого, нормалізації складу крові, підвищення процента гемоглобіну і посилення серцево-судинного тону.

Оскільки до складу меду входить ацетилхолін — речовина, яка уповільнює серцеві скорочення, розширює периферійні судини, ним з успіхом користуються при лікуванні гіпертонічної хвороби. Для цього виготовляють „коктейлі”: на склянку меду додають по такій же кількості морквяного соку, соку столового буряка, хрін і сік одного лимона. У склянку, наповнену тертим хрінном, додають 40-50 мл горілки і настоюють протягом доби; на воді настоюють протягом 36 годин. Добре перемішавши цю суміш, її переливають у скляний посуд і, закупоривши, ставлять

у прохолодне місце. Приймають „коктейль” по одній чайній ложці тричі на день, за годину до їжі, або через 2-2,5 години після їжі. Курс лікування — два місяці. За порадою лікаря лікування повторюють через тиждень-два.

При атеросклерозі, особливо мозкових судин, рекомендують мед із соком ріпчастої цибулі. Цибулю натирають на тертушці і віддушують через подвійний шар марлі. Сік змішують з такою ж кількістю меду. Вживають, як і в попередньому випадку.

Т. Прилипко,
кандидат медичних наук

У світі цікавого

МІКРОКЛІМАТ ПІРАМІД

Незважаючи на численні наукові дослідження, єгипетські піраміди й досі продовжують залишатися однією із захоплюючих таємниць античного світу. Подібні споруди зустрічаються також у Південній Америці та Китаї. Археологи знайшли руїни стародавніх пірамід і в Межиріччі. Не виключено, що вони будуть відкриті і в інших місцях нашої планети. Адже, як свідчать літописи, єгиптяни відкопували їх ще в епоху Хеопса. Однак з часом вони знову заносилися пісками.

21 листопада 1966 року з висоти 48 кілометрів американська станція „Лунар Орбітер-2” зробила фотографії місячної поверхні. Поблизу Моря Спокою можна було чітко розрізнити гострі тіні, які падали від невідомих шпилів. Ці шпилі

займали площу 165x225 м. Ретельний аналіз знімків показав, що загадкові тіні є дзеркальним відображенням плану розташування пірамід Хеопса, Хефрена і Менкаура в Гізі!

Однак повернімося до пірамід в долині Нілу. На те, що ці споруди могли служити не лише місцем вічного сну фараонів, учені звернули увагу ще в 30-і роки нашого століття. Тоді ж уперше були висловлені припущення про існування всередині будівель та поблизу них особливого мікроклімату, який у стародавні часи використовувався для лікування різних хвороб. І вже зовсім несподівана гіпотеза: єгипетські піраміди — це не що інше, як місце зберігання живих клітин людей...

Як вважає професор Б. М. Вепринцев,

ідея консервування статевих та соматичних клітин рідкісних видів тварин, а відтак — виведення живих організмів штучним шляхом далеко не фантастична. Над втіленням її, до речі, вже працює спеціальна робоча група, яка розв'язує проблему геномів (повного набору генів) у рамках Міжнародного союзу охорони природи.

На думку польського вченого Веслава Корчака, основна функція пірамід полягала у створенні перешкод для проникнення космічних часток — протонів, надзвичайно шкідливих для людського організму. Чи не можуть, припускає він, плоскі стіни пірамід мати конструкцію, яка б давала змогу відбивати потік протонів — так званий сонячний вітер?

Піраміди в Гізі розташовані в такий спосіб, що чотири пари їх площин завжди взаємодіють між собою (діагоналі пірамід перебувають на одній прямій). Завдяки цьому потік протонів, незалежно від кута падіння, відбивається на протилежній грані пірамід. В результаті утворюється своєрідна просторова півкуля, кризь яку не проходять протони.

Відомо: тривалість життя людини зростає з просуванням на північ. Можливо, у цьому "винен" сонячний вітер, негативний вплив якого особливо помітний в районі екватора (середня тривалість життя людини в цих широтах найкоротша). На екваторі потік протонів майже перпендикулярний до атмосферної оболонки Землі, внаслідок чого космічні частинки проникають кризь неї тут набагато легше, ніж деінде. На полюсах же спостерігається майже цілковите відбивання сонячного вітру.

Можливо, піраміди й справді охороняють від згубного впливу космічного випромінювання південно-східні райони Середземномор'я? І лише внаслідок переміщення земних полюсів та зникнення

з перебігом тисячоліть шару вапна, яке вкривало ці споруди, сьогодні вони не виконують захисних функцій? Однак навіть нині територія поблизу пірамід майже позбавлена бактерій.

Наприкінці 50-х років у Великій Піраміді побував французький турист Бові. Повітря в камері, куди ховали тіло фараона, було напрочуд чисте, прохолодне і приємне. Випадково Бові наштотхнувся на муміфікованого kota. Отже, всередині піраміди нема бактерій, які б спричинили розклад білка. Після повернення до Франції Бові виготовив точну модель піраміди. Відтак поклав туди рибу, варені яйця, сире м'ясо. За кілька днів навідався знову — ніяких слідів розкладу!

Досліди Бові повторив празький інженер-електронік Карел Дрбал. Експерименти підтвердились. Більше того, коли він помістив у картонну копію піраміди Хеопса тупе лезо бритви і за кілька годин вийняв його, здивуванню інженера не було меж. Пошкоджена кристалічна структура регенерувала, і лезо знову стало гострим. Ці факти наводилися на конгресі психотроніки в Празі у 1973 році.

У стародавньому Єгипті підготовка фараона до поховання тривала від кількох місяців до року, однак жодних слідів розкладу тіла сучасні вчені не помітили. Більше того, на кладовищі в Гізі знайдено мумії простих єгиптян, які прекрасно збереглися і з яких також вдалося виділити живі клітини.

Гальмування процесу розкладу тіла скоріше заслуга пірамід, ніж сухого клімату. Аналогічні природні умови зустрічаються в багатьох інших місцях планети, проте лише поблизу єгипетських пірамід маємо феномен своєрідного гальмування часу.

У дослідженнях французького вчено-

го Жака Берж'є впливу різноманітних просторових форм на поміщені в них матеріали та субстанції значне місце займає ретельне вивчення стародавніх технологій. На його думку, вони набагато досконаліші, ніж сучасні. Так, якщо розташувати в моделі піраміди довільну органічну речовину (сполуку), то з нею відбуваються дивні метаморфози. Зокрема, досліджувана вченим кров бика розділилася на дві субстанції: одна світла й рідка, інша — густа й темна. Чому — Берж'є поки що пояснити не може, хоч він — визначний спеціаліст аналітичної хімії.

Так само й інші вчені не можуть від-

повісти на запитання, чому звичайні цигарки після півдобового перебування в моделі піраміди "насихуються" ароматом найкращого тютюну. Порошкова кава набуває запаху справжньої. Продукти, які швидко псується, можуть зберігатись протягом двох тижнів...

Коли вдасться повернути пірамідам їх первинні функції, можливо, вони допоможуть лікувати хвороби. Можливо, варто переглянути схеми забудови наших міст, які є (?) скупченням шкідливих протонів у результаті їхнього відбиття від бетонних стін, що, ймовірно, і спричиняють ті хвороби? Можливо...

О. Р.

ЗВІДУСІЛЬ

● В інтерв'ю з працівником журналу "Одджи" дружина президента Рейгена, між іншим, відповіла на такі питання:

— Чи ви релігійні?

— Так, ми дуже релігійні. Ми віримо в Бога, ходимо до церкви і вдома молимося, стаючи на коліна.

— Що вам найбільше подобається в людях?

— Я ненавиджу вульгарність і неприродність.

— А що вас найбільше в них приваблює?

— Щирість, добрий смак, добрі манери, чесність, лояльність і розум.

— Як ви визначаєте моральні цінності?

— Я вірю, що дружна родина є силою нашої батьківщини, я так само вірю, що нам належить зробити переоцінку умов родинного життя.

● Сенатор Роджер Джемсен, представляючи журналістам проект "Закону про

охорону родини", сказав: "Настав час повернутися до старих цінностей і відновити за законним порядком авторитет родини, яка, як стверджував ще Арістотель, є основою суспільства".

● У XVI віці Венеціанська республіка карбувала дрібну мідну монету, яка звалася "газета". Коли у 1556 році у Венеції з'явилося перше друковане видання "Письмові вісті", його вартість була визначена в одну газету. До цього так звикли, що назва монети перейшла у назву видання. А італійське слово "газета" перейшло до інших мов.

● За добу доросла людина у стані цілковитого спокою виділяє стільки тепла, що його вистачило б для підігріву до кипіння 30 літрів води.

● Лондонський лікар Майк Чемберлен, дослідивши 500 молодих жінок, установив, що вже за три місяці після одруження вони розмовляють у два рази гучніше, ніж до одруження.

● Земля рухається навколо Сонця із швидкістю 29,76 кілометра на секунду. Зі свого боку, наше світило разом з усіма своїми планетами обертається навколо центра Галактики із швидкістю близько 250 кілометрів на секунду. А з якою швидкістю рухається наша Галактика?

Обчислили її за допомогою надчутливого мікрохвильового приймача, змонтованого на літаку. Спочатку виміряли швидкість Землі щодо фонового космічного випромінювання (воно зветься також реліктовим). Інтенсивність його майже постійна в усіх напрямках, вона збільшується тільки в напрямку сузір'я Лева і зменшується у протилежному. Це пояснюється тим, що Земля, а отже і наша Галактика, рухаються в напрямку до цього сузір'я. Виконавши відповідні розрахунки, вчені встановили, що швидкість такого руху — 580 кілометрів на секунду.

● Бджоли запам'ятовують свій льоток і вулик разом із навколишнім ландшафтом.

Якщо вулик, що стоїть на землі, пересунути вбік на два метри, бджоли, повертаючись, будуть летіти туди, де він

стояв раніше. Коли ж його тримати на плоту посеред великого озера, а потім відбуксирувати з того місця на цілий кілометр, вони все рівно знайдуть льоток, оскільки на водяному дзеркалі плот із вуликом — єдиний орієнтир.

● Не заплющує очей під час сну заєць, оскільки його повіки дуже короткі. Сплять з розплющеними очима деякі змії, оскільки повіки у них прозорі, і риби, що взагалі не мають повік.

● Рятуючись від небезпеки, голозябровий молюск, відомий під назвою морський заєць, випускає назустріч ворогові струмисько фіолетової рідини і створює в такий спосіб непроглядну завісу.

● Кожного дня на Землю падає понад 200 тисяч метеоритів.

● Швейцарські інженери випробували незвичайний автомобіль. Його колеса закріплюють на особливих шарнірних пристроях довжиною до 50 см. Натрапляючи на перешкоди, машина легко переступає через них.

● Мешканці Північної Австралії і Нової Гвінеї їдять деяких метеликів і полюють на них з луком. Адже розмах крил у цих літунів сягає 26 сантиметрів.

ЗАПЛАТИТЬ

Один фермер, що був атеїстом, вирішив удowodнити своїм сусідам, що працюючи в неділю, він не спричинить собі жодної шкоди. З цією метою він став на одній із ділянок своєї землі працювати виключно в неділю.

Коли настали жнива, він, зібравши добрий врожай, хвалився сусідам. Але один богобійний сусід відповів йому: "Сусіде, не забувай, що Бог не завжди платить у жовтні місяці, проте Він обов'язково заплатить".

У ВІЛЬНУ ХВИЛИНУ

— Де все твоє багатство і всі твої володіння? — запитав Діогена якийсь правитель.

— У них, — відповів Діоген, показуючи на своїх численних учнів і послідовників.

●
Ейнштейн був у гостях у своїх знайомих. Почався дощ, коли Ейнштейн зібрався йти, йому запропонували взяти капелюх.

— Для чого? — сказав Ейнштейн. — Я знав, що буде дощ, і саме тому не надів капелюха. Адже він сохне довше, ніж моє волосся. Це ж очевидно.

●
— От бачиш, і тато вмів тебе викупати, а ти гадав, що без мами не обійтись.

— Звичайно, тільки мама перед купанням знімає з мене черевики...

●
— Листоношо! Ви ходите з цими листами на кожен вулицю?

— Звичайно!

— І в кожний будинок?

— Природно!

— І на кожні сходи?

— Так!

— А я б на вашому місці плюнув би на все це і відіслав би листи поштою.

●
— Смію запитати, як здоров'я вашого чоловіка?

— Чоловіка? Вже два роки, як я овдовіла!

— Даруйте, в такому разі, як здоров'я вашого покійного чоловіка?

●
— Це неподобство! Тільки вчора купив піджак, а вже сьогодні спина тріснула, — обурюється покупець.

— Мабуть, гудзики були надто міцно пришиті, — заспокоює продавець.

●
— Що це у вас пальта продають без кишень?

— Це для того, щоб злодій у кишеню не поліз. Остання мода!